

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М.В. Афанасьєв М.В. Афанасьєв

Основи зовнішньоекономічної діяльності

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	292 Міжнародні економічні відносини
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Міжнародний бізнес

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**вибіркова
українська**

Завідувач кафедри *міжнародного бізнесу
та економічного аналізу*

І.П. Отенко Отенко І.П.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

Протокол № 1 від 28.08. 2018 р.

Розробник:

Пархоменко Наталія Олександрівна, к.е.н., доц. кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Зовнішньоекономічна діяльність є важливою складовою господарської діяльності економічних суб'єктів. Теоретичні основи взаємовідносин національних та іноземних суб'єктів набуває актуальності. Отже, використання новітніх форм та методів зовнішньоекономічної діяльності позитивно впливає на ефективність діяльності країни, регіону, підприємства. ,

Вихід на зовнішні ринки сприяє покращенню світогосподарських відносин, розвитку економіки відкритого типу, тому розвиток зовнішньоекономічної діяльності є суттєвим фактором підвищення ефективності.

Навчальна дисципліна «Основи зовнішньоекономічної діяльності» – дисципліна циклу професійної та практичної підготовки, яка є підґрунтям для формування системи теоретичних знань і підготовки професійних навичок майбутніх фахівців у сфері міжнародних економічних відносин.

Мета навчальної дисципліни: Мета вивчення дисципліни полягає у отриманні студентами системних знань з об'єктивних закономірностей, умов, процесів і специфічних особливостей зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), а також набутті навичок їх практичного використання.

Курс	4	
Семестр	7	
Кількість кредитів ECTS	150	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	30
	практичні	30
Самостійна робота		90
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Економічна теорія	Міжнародні організації
Мікроекономіка	Аналіз ЗЕД
Макроекономіка	Міжнародні фінанси
Світова економіка та МЕВ	
Маркетинг	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Ключові інструментальні компетенції:	<ul style="list-style-type: none">– Здатність до аналітичної діяльності у сфері зовнішньоекономічної діяльності;– Засвоєння основ базових знань щодо сутності зовнішньоекономічної діяльності підприємства, основних її видів;– Знання другої мови при опрацюванні іншомовних джерел;– Елементарні комп'ютерні навички;– Навички управління інформацією щодо міжнародної економічної діяльності України;– Розв'язання проблем на різних рівнях зовнішньоекономічної діяльності України).
Ключові	<ul style="list-style-type: none">– Здатність до критики та самокритики;

міжособистісні компетенції:	<ul style="list-style-type: none"> – Навички та уміння з формування міжособових стосунків у колективі; – Формування професійної та громадянської етики.
Ключові системні компетенції:	<ul style="list-style-type: none"> – Дослідницькі навички і уміння щодо оволодіння методиками проведення аналізу вибору найоптимальніших для підприємств умов співпраці з іноземними контрагентами; – Здатність до аналізу ефективності діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності підприємства; – Здатність працювати самостійно при вивченні тем з зовнішньоекономічної діяльності України; – Лідерські якості; – Планування і управління проектами з ЗЕД
Глобальні компетенції:	<p>Знання особливостей та тенденцій сучасного розвитку; Вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; - Бути обізнаним до культурного різноманіття народів.
Спеціальні (фахові) компетенції	<p>Засвоїти економічну сутність поняття «зовнішньоекономічна діяльність»; види, етапи здійснення й особливості реалізації зовнішньоекономічних операцій суб'єктів ЗЕД України;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Сформулювати цілісну уяву про процеси у сфері ЗЕД; – Укладати зовнішньоекономічні контракти згідно з діючою нормативно-правовою базою. – За результатами аналізу законодавчих та нормативних актів України, використовуючи макроекономічні моделі, за допомогою зіставлення та порівняння приймати професійні рішення, адекватні міжнародній державній економічній політиці; – Використовувати основні положення законодавства України з регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємства; – Використовувати основні положення міжнародних конвенцій, угод тощо, до яких приєдналась Україна щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства; – Визначити види та методи регулювання ЗЕД, процедуру митного оформлення товарів; види транспортування товарів; міжнародні правила «Інкотермс 2010»; види здійснення міжнародних розрахунків; структуру зовнішньоекономічного контракту; методи та способи визначення ефективності укладених угод та зовнішньоекономічної діяльності підприємства в цілому; – Ураховувати специфіку механізму функціонування зовнішньоекономічної діяльності підприємства в Україні на сучасному етапі; – Застосовувати методи оцінки тенденцій, суперечностей та доцільності діяльності у визначенні головних напрямків зовнішньоекономічної діяльності для підприємств різних форм власності, що є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; – Враховувати специфіку запровадження різних форм виходу на зовнішні ринки; розраховувати показники ефективності зовнішньої торгівлі; – Організувати роботу підприємства-суб'єкта ЗЕД України з митницею;

	За результатами аналізу законодавчих та нормативних актів України, за допомогою зіставлення та порівняння приймати професійні рішення, адекватні державній економічній політиці
--	---

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сучасна система зовнішньоекономічної діяльності

Тема 1. Загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності на рівні країни

Зовнішньоекономічна діяльність в системі категорій міжнародної економіки. Основні форми зовнішньоекономічної діяльності та їх характеристика.

Особливості та етапи розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни. Структура державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на організацію зовнішньоекономічної діяльності. Сутність та основні види зовнішньоторговельних операцій. Завдання та головні елементи системи зовнішньоекономічної стратегії України. Пріоритети розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Тема 2. Роль і місце регіону в системі зовнішньоекономічної діяльності

Регіон як самостійний учасник ЗЕД. Повноваження державних і місцевих органів влади у сфері ЗЕД. Інструменти зовнішньоекономічного регулювання на регіональному рівні. Концептуальні засади зовнішньоекономічної діяльності регіону. Нормативно-правова база зовнішньоекономічної діяльності регіону. Регіональні стратегії та програми в сфері ЗЕД.

Тема 3. Функціональне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю регіону

Стратегії підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку субрегіонів. Особливості зовнішньоторговельної політики на регіональному рівні. Конкурентоспроможність регіону в умовах сучасних глобалізаційних процесів. Складові та критерії конкурентоспроможності регіону. Транскордонне та міжнародне міжрегіональне співробітництво регіонів.

Кластери як суб'єкти ЗЕД регіону. Бізнес-інфраструктурне забезпечення ЗЕД регіону. Фінансово-економічне забезпечення ЗЕД регіону.

Тема 4. Захист прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

Захист прав суб'єктів ЗЕД від дискримінаційних та недружніх дій іноземних держав, економічних угруповань. Захист прав суб'єктів ЗЕД проти недобросовісної конкуренції. Захист прав суб'єктів ЗЕД проти зростаючого імпорту.

Тема 5. Підприємство в системі зовнішньоекономічної діяльності

Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Адміністративне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Економічне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Валютне регулювання в сфері зовнішньоекономічних відносин.

Тема 6. Основні моделі зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Зовнішньоторговельна модель ЗЕД підприємства. Виробничо-інвестиційна модель підприємства.

Тема 7. Управління ЗЕД на рівні підприємства

Організація структури управління зовнішньоекономічною діяльністю та основні функції управління зовнішньоекономічною діяльністю на мікрорівні. Мета і завдання організаційної структури управління ЗЕД. Сприяння роботі відділами і службами планування, маркетинговими відділами та групи відділів, що забезпечують ухвалення і виконання управлінських рішень. Відділ зовнішньоекономічних зв'язків як структурний підрозділ підприємства та його функції. Зовнішньоторговельна фірма як відносно самостійний підрозділ. Принципи та методи управління зовнішньоекономічною діяльністю

Тема 8. Зовнішньоекономічний договір (контракт)

Сутність та структура зовнішньоторговельного договору. Етапи укладення зовнішньоторговельного договору. Порядок реєстрації зовнішньоекономічного договору.

Змістовий модуль 2. Функціональне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Тема 9. Митне оформлення експортно-імпорتنих операцій

Сутність митного контролю. Визначення митної вартості товару. Визначення країни походження товару. Порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів.

Тема 10. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних угод

Способи транспортного страхування. Сутність та система регулювання міжнародних перевезень. Правове регулювання міжнародних перевезень, його види. Організація міжнародних перевезень. Фактори, що впливають на вибір виду транспорту та показники ефективності транспортного обслуговування підприємств. Особливості міжнародних перевезень різними видами транспорту: морським, залізничним, автомобільним, авіаційним, трубопровідним та змішаними видами транспорту. Товарно-транспортна документація. Формування ціни на транспортні послуги. Експедиторське обслуговування міжнародних перевезень. Міжнародні транспортні коридори. Формування тарифів на перевезення різними видами транспорту.

Тема 11. Валютно-фінансові та платіжні умови зовнішньоекономічних контрактів

Сутність міжнародних розрахунків та необхідність банківського обслуговування у сфері ЗЕД. Форми розрахунків; аванс, акредитив, інкасо, платіж за відкритим рахунком, банківський переказ, Види і засоби платежу. Готівковий платіж, авансовий платіж, платіж у кредит. Вексель, чек. Основні види банківських послуг у сфері ЗЕД. Документальне оформлення банківських операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності: депозитних, розрахункових, валютообмінних та кредитних операцій. Кореспондентські відносини у сфері ЗЕД. Форми кредитування експортерів та імпортерів. Платіжні системи: SWIFT, CHIPS, TARGET. Система клірингу. Оцінка надійності та вибір комерційних банків суб'єктами ЗЕД.

Тема 12. Страхування у зовнішньоекономічній діяльності

Види ризиків при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності та способи їх страхування. Основні ризики, що виникають при митному оформленні товарів. Шляхи мінімізації ризиків. Перестраховування, гарантійне страхування, ескалаторна страхування. Ризики природного походження.

Тема 13. Практика ведення комерційних переговорів, пошуку і перевірки

ділових партнерів

Підходи до міжнародної сегментації. Вибір цільового ринку для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Вид та структура збутової системи підприємства, зайнятого зовнішньоекономічною діяльністю. Особливості маркетингового дослідження зовнішнього ринку. Глобальна мережа Інтернет як інструмент розширення зовнішньоекономічних операцій.

Тема 14. Аналіз експортної та імпорتنної діяльності підприємств

Загальні основи аналізу ЗЕД підприємства. Аналіз експортної та імпорتنної діяльності підприємства. Складові елементи аналізу ЗЕД підприємства. Аналіз виконання зобов'язань за зовнішньоторговельними контрактами. Аналіз раціональності використання коштів при проведенні експортно-імпорتنних операцій. Аналіз обсягу та динаміки експорту та імпорту.

Тема 15. Оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Методичні підходи до визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Показники економічної ефективності експорту та порядок їх розрахунку. Підходи до визначення економічної ефективності імпорту. Визначення економічної ефективності за співвідношенням цін на внутрішньому та зовнішньому ринках. Оцінка ефективності з використанням системи показників.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума - 60);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму та контрольної роботи як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична

правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих студентом за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Захист завдання до самостійної роботи	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1. Сучасна система зовнішньоекономічної діяльності	Тема 1. Загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності на рівні країни	1 тиждень	1	2			3
	Тема 2. Роль і місце регіону в системі зовнішньоекономічної діяльності	2 тиждень	1	2			3
	Тема 3. Функціональне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю регіону	3 тиждень	1	2			3
	Тема 4. Захист прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності	4 тиждень	1	2			3

Змістовий модуль 2. Функціональне забезпечення ЗЕД підприємства	Тема 5. Підприємство в системі зовнішньоекономічної діяльності	5 тиждень	1	2			3	
	Тема 6. Основні моделі зовнішньоекономічної діяльності підприємств	6 тиждень	1	2			3	
	Тема 7. Управління ЗЕД на рівні підприємства	7 тиждень	1	2			3	
	Тема 8. Зовнішньоекономічний договір (контракт)	8 тиждень	1	2	10		13	
	Тема 9. Митне оформлення експортно-імпортних операцій	9 тиждень	1	2			3	
	Тема 10. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних угод	10 тиждень	1	2			3	
	Тема 11. Валютно-фінансові та платіжні умови зовнішньоекономічних контрактів	11 тиждень	1	2			3	
	Тема 12. Страхування у зовнішньоекономічній діяльності	12 тиждень	1	2			3	
Тема 13. Практика ведення комерційних переговорів, пошуку і перевірки ділових партнерів	13 тиждень	1	2		10	13		
Тема 14. Аналіз експортної та імпортної діяльності підприємств	14 тиждень	1	2	10		13		
Тема 15. Оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств	15 тиждень	1	2		25	28		
Усього			15	30	20	25	10	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник / О.П. Гребельник. - 3тє видання перероблене та доповнене. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 432 с.
2. Тюріна Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка. - К.: "Центр учбової літератури", 2013. - 408 с.
3. Дахно І.І., Альбіщенко Н.В., Жебровський А.О. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. Цосібник. - К: Центр учбової літератури, 2007 - 328с.
4. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч, посіб. - К.: Знання, 2006. - 462 с .
5. Донченко О.О. Організація міжнародних перевезень: Навч. посіб. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. - 307 с.
6. Зінь Е. А., Дука Н. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник для внз / Ред. Зінь Е. А. - К: Кондор, 2009. - 432 с.
7. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. Посіб / Шкурूपій О. В. , Гончаренко В. В., Артеменко І. А. та ін.; За заг.ред. Шкурूपій О. В. - К: Центр учбової літератури, 2012. - 248 с.
8. Зовнішньоекономічна діяльність: Навч. Посібник. За ред. Д.е.н., проф. І.І. Дахна.- К: Центр навчальної літератури,2006.-360с.
9. Зовнішньоекономічні операції та контракти: Навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Пайкова, Я. С. Крап'як, О. Ю. Григор'єв, А. О. Босак. - 2-ге вид. - К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 608 с.
10. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини Навчальний посібник. - К.: Знання, 2008.- 406 с.
11. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. Посіб / Шкурूपій О. В. , Гончаренко В. В., Артеменко І. А. та ін.; За заг.ред. Шкурूपій О. В. - К: Центр учбової літератури, 2012. - 248 с.
12. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навчальний посібник / [Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, І. Ю. Сіваченко та ін.]; за ред Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, І. Ю. Сіваченка. - 2-е вид., переробл. і доп. - К.: ЦНЛ, 2008. - 792 с.

Додаткова

1. Батанова Л. О. Фінансовий контроль у сфері державної митної справи [Текст] : монографія / Л. О. Батанова ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Чернівці : Технодрук, 2015. - 153 с.
2. Державна митна справа в Україні [Текст] : бібліогр. покажч. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад.: Сосновська Т. О., Жихорєва Ю. В.]. - Харків : ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2014. - 274 с.
3. Додін Є. В. Міжнародне співробітництво з питань митної справи [Текст] : навч. посіб. / Є. В. Додін, В. В. Серафімов ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О. : [б. в.], 2012. - 175 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Конституція України: № 254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
2. Митний кодекс України від 2012, № 44-45, № 46-47, № 48 зі змінами та доповненнями[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Податковий кодекс зі змінами та доповненнями[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>
4. Закон України «Про Митний тариф України» від 2014, № 20-21, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/584-18>
5. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2010 року) http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988_007